

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р София Василева

**Университет по библиотекознание и информационни технологии, катедра
„Културно-историческо наследство и туризъм“**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен «доктор», в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки

Тема на дисертационния труд: «Ролята на дарителството за развитие на музейните колекции в България»

Автор на дисертационния труд: Милена Гришева Катошева

Научен ръководител: проф. д.изк. Симеон Недков

Настоящият дисертационен труд е посветен на значим научен проблем, свързан с необходимостта от изследване на спецификата и ролята на дарителството при комплектуването на музейните колекции в България. Дисертабилността на темата се определя и от липсата до момента на самостоятелно монографично изследване за съвременното състояние на дарителството в българските музеи.

Информация за докторанта

Милена Катошева е била редовен докторант към катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ /юли 2014 – юли 2018 г./. Приложената от докторантката биографична справка свидетелства за трайни научни интереси по тематиката на дисертационния труд. През 2012 г. тя придобива бакалавърска степен в специалност „Информационни фондове на културно-историческото наследство“ в Университет по библиотекознание и информационни технологии. През 2014 г. се дипломира в СУ „Св. Климент Охридски“ като магистър с професионална квалификация „Опазване на

българското културно наследство“. От 2013 г. досега работи в Националния литературен музей - последователно като уредник и главен уредник. Професионалният ѝ опит включва също участия в международни летни школи, повишаване на квалификацията чрез участие в обучения, свързани с разширяване на достъпа до културното наследство и работа с публики. Участвала е с доклади в международни и национални научни форуми. Има опит в организиране и участие в музейни педагогически програми, и в проекти по тази тематика. Автор и администратор е на сайт за културното наследство на България. Автор е на 18 научни публикации. По темата на дисертацията има 8 публикации. Участия в организации: М. Катошева е член на Международния съвет на музеите (ICOM); член е на Балканската историческа асоциация със седалище в Букурещ.

Представяне и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 190 стр. и е структуриран в увод, три глави, заключение, списък на използваната литература, списък на съкращенията и приложения. Библиографията включва 240 заглавия, от които 184 на български език и 56 на английски език. Дисертацията съдържа 2 фигури, 5 таблици и 9 графики. В края на всяка глава са формулирани изводи. В синтезиран вид изводите са представени и в заключението на дисертационния труд.

Изследването впечатлява с широкия си хронологичен обхват, с използваната методика и с големия обем анализирана и систематизирана информация, която е резултат от системни теренни проучвания на докторантката, осъществени в периода от 2015 г. - досега.

Темата е изключително актуална, дори и само ако в подкрепа на това се посочи безспорния факт, че дарителството е в основата на създаване на първите български музеи и играе значителна роля при формиране и развитие на музейните колекции. Същевременно липсва специално законодателство, което да урежда дарителските практики. Въпреки традиционния широк обществен интерес към тази проблематика, задълбочени научни изследвания по темата за дарителството в българските музеи не са провеждани досега. Оскъдни са научните публикации за

мястото и ролята на даренията за обогатяване на музейните фондове. Това обуславя и значимостта на дисертационния труд.

Докторантката ясно е формулирала целта на изследването, поставените задачи, изследователската теза:

Цел на дисертационния труд е да се изясни ролята на дарителството за развитие на музейните колекции в България и да се анализира съвременната дарителска практика в българските музеи.

За постигане на целта са поставени следните задачи: Да бъдат проследени начините на формиране на музейните колекции в България, които са част от фонда на национални, регионални и общински музеи в страната; Да бъде направен опит за количествен анализ на съотношението откупки/дарения в музеите; Да се направи характеристика и анализ на съвременната дарителска практика в България и работата с дарители като част от музейната дейност.

Заявената изследователска теза е, че изследването на дарителството като явление и процес, свързан пряко с музейната дейност, разкрива модели и практики, чрез които се попълват музейните фондове, осъществявайки мисията на музея: да събира, съхранява, проучва и популяризира движимите и недвижими културни ценности, както и да разкрива за публика, закодираните в тях информация и знание. Основните акценти в изложението са поставени на дарителската традиция като елемент от ценностната система на нашето общество, която не се изгубва във времето, само променя формите си на изява, в съответствие с икономическите и културни норми на историческото време. Дарителската традиция продължава да съществува и в съвременното ни общество. Важен акцент в изследването е поставен на съвременното състояние на дарителството в българските музеи.

За мен от ключово значение за постигнатите резултати от дисертационното изследване е използваната методология. Предпочетените методи и подходи са съобразени с липсата в музейния сектор на единна система за представяне на статистическа информация по важни аспекти от разглежданата проблематика. В тази връзка важно място в дисертационното изследване заемат проведените системни теренни изследвания на авторката, осъществени под формата на анкети, научни наблюдения, интервюта. Първият период на теренните проучвания се

реализира в рамките на докторантски проект на Софийския университет на тема: – „Проучване на традициите и съвременното състояние на дарителството в българските музеи“, проведен през август – ноември 2015 г. След приключване на проекта докторантката продължава проучванията и в други музеи и културни организации. За нуждите на дисертационния труд са издирени и проучени литературни и информационни източници – монографии, студии, научни изследвания, статии, отчети, нормативни документи, публикувани статистически данни, интернет ресурси и др. Широкият хронологичен обхват и разнообразието от източници, които М. Катошева включва в научно обръщение позволяват в цялото изследване да се прилага съпоставителен подход при разглеждане на проблематиката в нейната значимост, сложност и многообразие.

Първата глава е въвеждаща в тематиката на дисертацията. Дефинирани са основните понятия – обект и предмет на изследването. Представени са видовете музейни колекции, основните източници при формирането и обогатяването им, както и редът за приемане и регистрация на дарения. Изтъкната е ролята на дарителството при експониране и популяризиране на музейните колекции, тяхната консервация и реставрация. Обърнато е специално внимание на воденето на отчетност за приеманите дарения – картотеки и регистри на даренията и дарителите.

Във втора глава е направен исторически обзор на дарителството в България като са обособени три основни периода – дарителските прояви през Възраждането, в периода от Освобождението до 1944 г. и дарителската дейност по време на държавния социализъм. С приносен характер за мен е втората част от тази глава, в която е представена и е анализирана в сравнителен план правно-нормативната регламентация на дарителството в България, включително и за съвременния период след 1990 г. Примерите за добри практики правилно според мен се концентрират около една специфична група музеи, заемащи важно място в българското музейно изграждане, които в повечето случаи са създадени на базата на дарени движими и недвижими културни ценности – къщите музеи на известни наши възрожденци, писатели и общественици.

Приносен характер за мен има и третата глава от дисертацията, в която е предложен научен подход за представяне на съвременното състояние на дарителството в българските музеи. Задачата, която си поставя докторантката е комплексна, сложна и отговорна, тъй като до момента не са изследвани проблемите при работа на музейните специалисти с дарители, мотивацията и моралните стимули и за двете страни, както и психологическите аспекти на даряването като акт и процес в контекста на музейната политика. В изложението на тази глава са представени активни фондове и фондации в България, работещи в сферата на дарителството и техния принос за развитие на дарителската култура. Обърнато е специално внимание на отношенията музей – дарител. Проследени са дарителските кампании в музеите – за обогатяване на музейните колекции и за набиране на финансови средства за различни дейности на музея. Споделям един от основните изводи направени от докторантката, че липсата на закон за дарителството и доброволчеството в България затруднява работата на музеите с дарители, както и че българското законодателство не съдържа специална уредба за т.нар. публично набиране на дарения, вкл. и онлайн. Ще разширя малко този извод като добавя, че за подобряване на сегашната нормативна уредба музеите се нуждаят от помощ и подкрепа от съответните отговорни за управлението на културното наследство институции, от обществени и неправителствени организации, които включват културната сфера в предмета си на дейност.

За мен от съществено значение са следните приноси:

Дисертационният труд е пръв опит на национално ниво обзорно да се изследва спецификата и ролята на дарителството при комплектуването на музейните колекции в България;

Приносна страна в изследването е предложният научен подход за представяне на съвременното състояние на дарителството в българските музеи;

Извършени са обемни теренни проучвания, систематизирана е голямо количество научна информация, която ще бъде изключително полезна при бъдещи проучвания, свързани с тази проблематика;

Трудът дава ново знание и въвежда в научно обръщение важна информация за добри практики, резултат от взаимодействия между музеи и дарители - издирени са, селектирани са и са описани различни дарителски и музейни дейности и инициативи;

Считам, че приносите са лично дело на кандидата и могат да бъдат значими, както за разширяване на теоретичните знания, така и за практиката в тази област.

Препоръки:

Като се съобразявам със спецификата на изследването ще си позволя да отправя следните препоръки: поради обемния фактологичен материал, който е неизбежен за обзорно изследване с такава тематика, смятам, че по-ясно трябва да се формулират ограниченията в дисертационния труд. Да се уточни напр., че дарителството за формиране на колекциите на художествените галерии, остава извън параметрите на настоящия труд и посочените по тази тема примери /с. 76-85/ са в подкрепа на направените общи изводи. Във втора глава, в частта отнасяща се до къщите-музеи на видни личности и конкретно към текста за къща-музей „Гео Милев“ /с. 89/, да се включи и информация за създадената и активно действаща Международна фондация „Гео Милев“, с подкрепата на която се ежегодно се провеждат „Гео Милевите дни“, присъжда се националната награда „Гео Милев“, подпомага се научно-изследователската и популяризаторската дейност на къщата-музей. При публикуване на дисертацията според мен е добре да се направи именен показалец, за да се ползва по-ефективно съдържащата се вътре систематизирана информация и да се улесни включването ѝ в научно обръщение. При бъдещи изследвания, особено по въпросите за дарителските кампании да се цитира и издадената през 2004 г. монография на Ани Златева „Австрийските дарители за България 1912 – 1918. Български традиции и чужд опит“. Отново по въпросите за дарителските кампании в съвременността да се включи напр. информация за дарителските програми на „Мото-Пфое“ и „Загорка“. Тези препоръки по-никакъв начин не намаляват достойнствата на настоящото изследване, стойността на постигнатите резултати, изводите и обобщенията направени от докторантката.

Автореферат и публикации по дисертацията

Авторефератът обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и постигнатите резултати. Милена Катошева е представила 8 публикации по темата на дисертацията.

Заключение

Като имам предвид актуалността и значимостта на разработената в дисертационния труд проблематика, постигнатите научни резултати и приноси, убедено давам своята ***положителна оценка*** и предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Милена Гришева Катошева, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки».

12 септември 2018 г.

Рецензент:

проф. д-р София Василева